

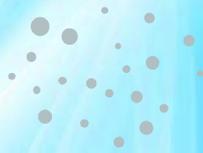

Strategi Optimalisasi Wakaf Sebagai Sumber Pembiayaan Perguruan Tinggi Di Indonesia

By: Aas Nurasyiah

UNIVERSITY

Table of Contents

Profil
Lulusan
Mahasiswa

2.

Realisasi Wakaf
PT di Indonesia

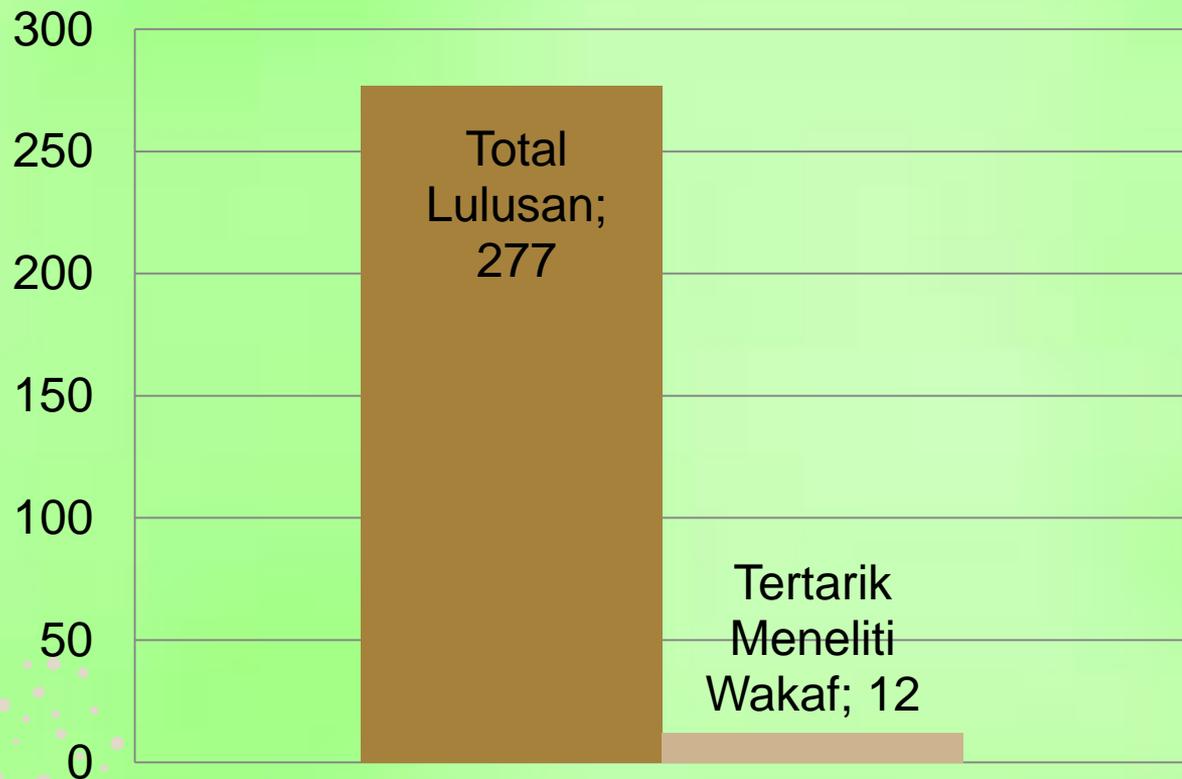
1.

Perkembangan
Riset Wakaf

3.

Profil Lulusan IEKI

Area Riset Tentang Wakaf

- Rizqa Munadiyah. (2021). Efisiensi Lembaga Wakaf Di Indonesia Menggunakan Metode *Data Envelopment Analysis* (DEA) Tahun 2016 – 2020
- Muhammad Jihan (2021). Determinasi Faktor yang Mempengaruhi Intensi Masyarakat Muslim untuk Berwakaf Uang di Kota Bandung saat Pandemi Covid 19
- Muhammad Aly Rizki (2021). Strategi Optimalisasi Wakaf Sebagai Sumber Pembiayaan Perguruan Tinggi Di Indonesia

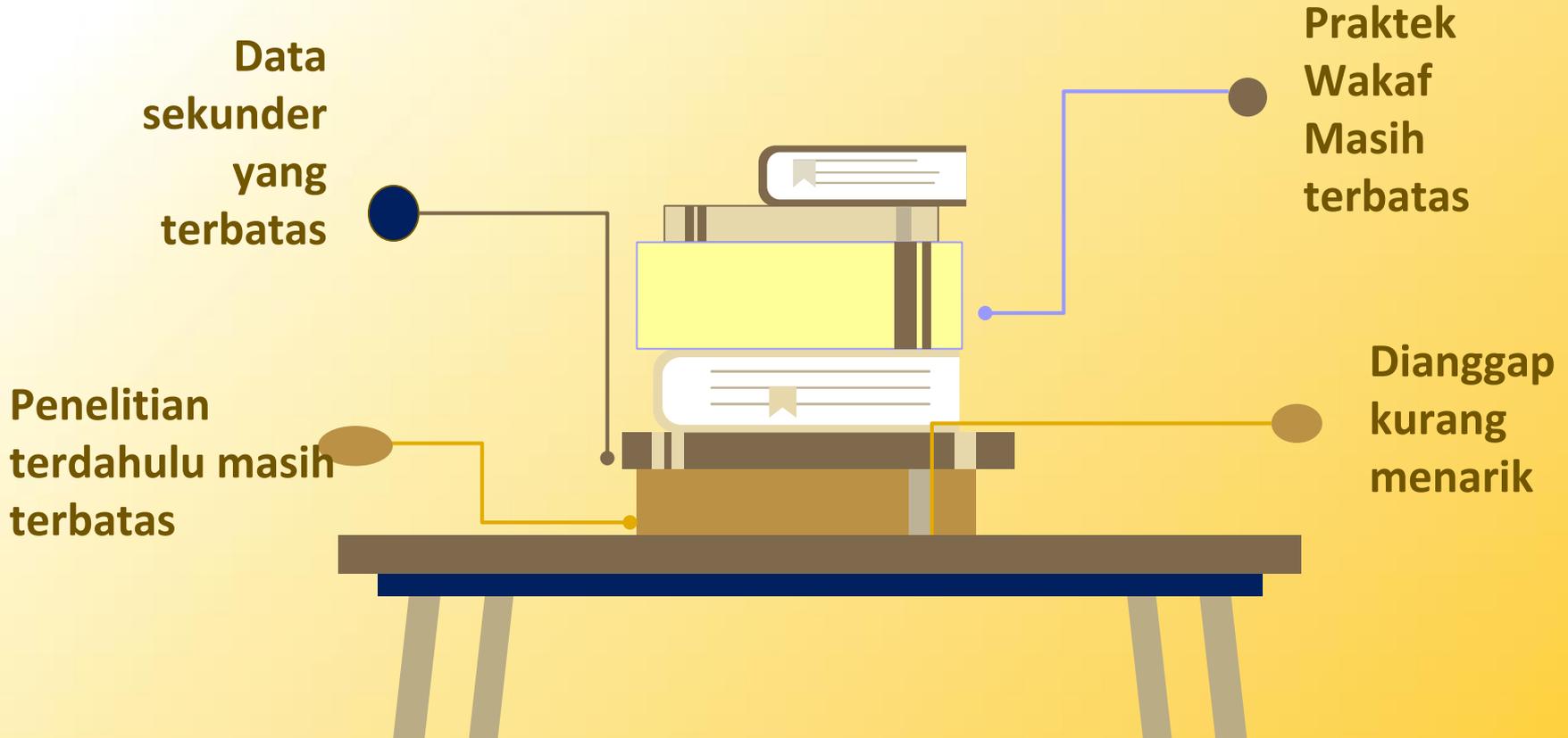
- Bilal (2021). Intensi Berwakaf Melalui *Crowdfunding* Wakaf: Modifikasi *Technology Acceptance Model* (TAM)
- Annisa Nurul Fauziah (2020). Strategi *Fundraising* Wakaf Uang Berbasis *Online*: *Analytical Hierarchy Process Approach*
- Muhammad Ilham Rasyid (2020). Determinan Tingkat Literasi Masyarakat Generasi Muslim Milenial Kota Bandung Terhadap Wakaf Uang
- Muhammad Faiz Andeaz Fawwaz (2020). Strategi Pemanfaatan Wakaf Produktif Untuk Pengembangan Infrastruktur Di Indonesia: Pendekatan Metode *Analytical Hierarchy Process*.

Area Riset Tentang Wakaf

- **El-Islam Purnama Alam (2020). Strategi Prioritas Pemanfaatan Wakaf Produktif Sebagai Media Ketahanan Pangan Di Indonesia: Pendekatan Metode Analytical Hierarchy Process**
- **Aprilliani Suwitasari (2020). Kinerja Nazhir Di Kota Cirebon: Tinjauan Pengetahuan, Keterampilan, Dan Sikap**
- **Muhammad Fathrul Quddus (2019). Strategi Penghimpunan Wakaf Tunai Di Indonesia: Pendekatan Analytical Hierarchy Process**
- **Sri Yayu Ninglasari (2108). Perilaku Wakif Dalam Berwakaf Uang: Pendekatan *Theory Of Planned Behavior* (TPB) (Survei Di Lembaga Wakaf Sinergi Foundation)**
- **Asma Arisman Dewi (2017). Wakaf Uang: Persepsi Masyarakat dan Faktor yang Mempengaruhinya (Survei Pada Jemaah Masjid Daarut Tauhiid Bandung)**

Kenapa Penelitian tentang Wakaf Masih Terbatas?

An illustration on the left side of the page features a stack of three books. The top book is dark brown with two gold bands on the spine. The middle book is a solid brown color. The bottom book is white with a dark spine. A pair of round, yellow-tinted glasses with black frames and temples is placed in front of the bottom book. Three white plus signs are scattered around the books: one to the left of the top book, one above the top book, and one to the right of the bottom book. The entire illustration is set against a light beige background with a faint, textured watercolor splash in the upper left corner.

SUATU KAJIAN

66% responden lulusan SMA/SMK tidak melanjutkan kuliah karena mengaku terkendala biaya (medcom.id, 2020a)

Asosiasi Perguruan Tinggi Swasta Indonesia (APTISI) menyatakan bahwa sekitar 70% dari 4.520 kampus berpotensi kesulitan melakukan pembiayaan

Bank Dunia menyampaikan, Indonesia merupakan salah satu negara dengan belanja pendidikan terbesar di dunia

Anggaran Pendidikan di Indonesia 2016-2021

Sumber : Kementerian Keuangan RI, 2021

Solution!

Masalah pembiayaan pada sektor pendidikan tingkat perguruan tinggi, Islam memiliki solusi melalui penerapan instrumen *endowment fund* yaitu wakaf.

Integrasi wakaf dengan sektor pendidikan telah terbukti berhasil. Dalam sejarahnya wakaf berhasil membiayai pendidikan di al-Azhar Mesir, dengan harta wakaf yang dimilikinya, universitas al-Azhar sama sekali tidak menarik iuran dari siswa/mahasiswanya

Endowment fund Perguruan tinggi Top Eropa dan AS

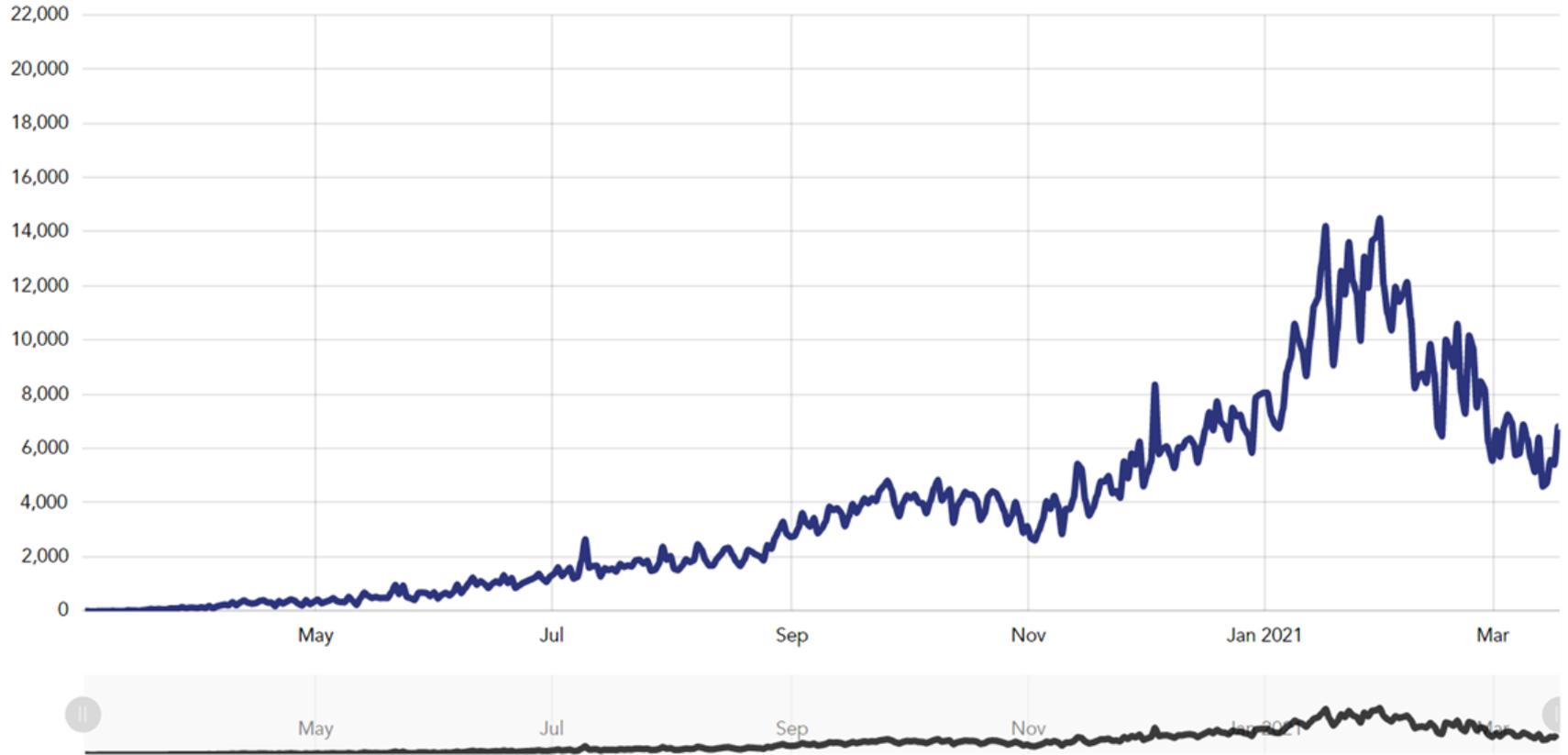
School	Jumlah Endowment fund 2019
Harvard University	\$ 40.929.700.000
Yale University	\$ 30.295.003.000
Stanford University	\$ 27.699.834.000
Princeton University	\$ 25.623.600.000
Massachusetts Intitute of Tehcnology	\$ 17.443.750.000
University of Pennsylvania	\$ 14.649.761.000
Texas A&M University	\$ 12.632.092.945
University of Michigan	\$ 12.273.834.000
University of Notre Dame	\$ 11.565.964.000
Columbia University	\$ 10.950.738.000

Sumber : US News (2020)

Sumber : Pidato Prof. Muhammad Nuh (UII)

— KASUS TERKONFIRMASI

Minimnya kontribusi wakaf dan *endowment fund* sebagai sumber pendaan perguruan tinggi terlihat dalam postur pembiayaan universitas yang terdapat dalam Rencana Kegiatan dan Anggaran (RKAT).

Berikut RKAT ITS:

63,72%

sumber pembiayaan dari non-APBN

0,7%

Dari Usaha PTNBH

48,12%

Dari biaya pendidikan

0,71%

endowment fund

Dalam RKAT Universitas Indonesia 2018, total pembiayaan dari dana masyarakat sebesar Rp. 1.722.636.598.404, yaitu 56,68 % atau sebesar Rp. 976.526.916.400 berasal dari penerimaan biaya pendidikan sisanya berasal dari penerimaan non biaya pendidikan sebesar Rp. 746.109.682.004 dengan penerimaan pengelolaan dana abadi hanya sebesar 12.167.200.000 atau 1.63 % dari total penerimaan non biaya pendidikan (ui.ac.id, 2018)

UIN Syarif Hidayatullah 2018

Rp3.871.904.891

Total Dana Masuk

Rp30.307.112

Realisasi Penerimaan Wakaf/endowment fund

Apa Permasalahan belum Optimalnya Wakaf ?

Regulasi Wakaf

Profesionalisme Nadzhir

Literasi Waqif

...ste
...rak, —
...nými ústami
...viciu skokom ost
...zdrapil za hrdlo.
...je už neskoro, lebo je
...ve, vieš, bude to tvoja ro
...čo si ma okradol... nebol
...vo, bol by som ostal poriad
...a teba možno osloboda...
...u urobím čosi, ja... poznacím
...Há, máš klenoty, zlatú retaz...
...Na... na... Máš už dosť?
...este, ešte...
...oc...! — vrieskal exekútor, zvalac sa
...ohy, ktorý ho ešte stále roztrúre mlá
...zni, ľahostajne pozorujúci ruvačku, obstal
...och zápastiach, či skôr bičového a bičého;
...Boulard, zadychčaná, vyľakaná, nasťrže sa
...al a usiloval sa uhnuť, ako sa len dalo, ide
...torými ho zasypal jeho protivník.
...šťastie, dozorca konajúci službu príbehol na ten
...k a vytrhol exekútora Frankovi z rúk.
...Pán Boulard vsal, bledý, vystrašený, jedno oko
...puchnuté, a nedbajúc ani... nechcem tu už ostať ani
...bežiac k obienku:
...— Strážca... otvore mi... Pomoc...
...minútku dlhšie... Pomoc...

priek...
...ktorý ho očaril svojim po
...už predtým, keď na ňom pristál pri návrate z Atin
...Tu žil v skromnom domčeku, nie oveľa priestrannejšom
...než letná vilka, ako jednoduchý občan. Občas sa prehá
...dzal po gymnáziu bez liktora a bez služobníka a udržiaval
...styky s jednoduchými Grékmi ako so seberovnými.
...Jedného dňa ráno, keď zafedoval práce, povedal len
...tak mimochodom, že by chcel navštíviť všetkých chorých
...v mestečku. Ti, čo boli v jeho blízkosti, tomu rozumeli
...inakšie a vydali prikaz priniesť všetkých chorých do
...verejnej kolonády a tam ich roztriediť podľa chorôb.
...Zarazilo ho to neočakávané divadlo a dlho bol na roz
...pakoch, čo robiť. Nakoniec však obišiel všetkých chorých
...a každému sa ospravedlnil za to, čo sa stalo, aj keď boli
...medzi nimi ľudia nízkeho postavenia a jemu úplne ne
...známi. Svoju tribunsku moc použil, ako sa zdalo, len
...v jednom prípade — o druhých sa aspoň nehovorí. Často
...navštevoval školy a posluchárne učencov. Pri jednej ta
...kej návšteve strhla sa raz medzi antisofistami prudká
...hádky; Tiberius sa do nej zamiešal a tu ho ktosi na
...padol a vyčítal mu, že nadŕža druhej strane. Tiberius
...sa nenápadne vytratil, o chvilu sa znovu zjavil so slu
...žobníkmi a hlásateľom, dal vyvolať človeka, ktorý ho
...urazil, pred svoj tribunál a dal ho uväzniť.
...Potom sa dozvedel, že jeho manželka Iulia bola pre

...aby si
...ľahko opustil".
...12. Zostal teda proti svojej vôli na Rode a len za po
...moci matky horko-ľazko dosiahol, že ho Augustus me
...noval svojim legátom na Rode, čo malo odôvodňovať
...jeho neprítomnosť v Ríme a zakryť jeho hanbu. Od tých
...čas nežil už len ako jednoduchý občan, ale aj ako bo
...jazlivý vinník; skrýval sa na vidieku vo vnútrozemí a v
...hýbal sa stretnutiu s mužmi, ktorí sa plavili okolo ost
...a často ho navštevovali, pretože ani jeden úradník
...jenským alebo iným poslaním nenastúpil službu
...pristúpil aj iné dôvody, ktoré ho ešte väčšmi
...vali. Keď totiž prišiel na Samos a navštívil
...nevlastného syna Gaia, ktorý bol správcom v
...videl, že sa mu Gaius veľmi odcudzil, a to hlavne
...hou svojho sprievodcu a vychovávateľa Marca Lol
...ktorý ho pred ním očiernil. Okrem toho upadol do po
...dozrenia, že poslal po niektorých centúrioch, ktorých sám
...povýšil a ktorí sa po dovolenke vracali naspäť do tábora,
...viacerým osobám záhadné odkazy, ktoré, ako sa zdalo,
...mali každého z nich pripraviť na prevrat. Keď mu Au-

...plával na sere more, opier
...aby ste plávali pokiaľ možno
...„Ráče sa spolaňuť na mňa
...Bunby: „Čo sa týka plachát, mňa
...môžeme mať pri takomto vetre,
...mohli, len by lodi prekázali a oslab
...„Je to vaše zamestnanie, lodivod, a
...sa na vás.“
...Phileas Fogg sa díval na mora vzpriam
...pevne ako námorník, ani sa len nezakolisa
...sedela na korme a s dojatím pozorovala oceán,

Sekian dan Terimakasih Wassalamualaikum